

طرح شاخص مدیران خرید خرداد ۱۴۰۴

خلاصه: شاخص مدیران خرید (شامخ) در بخش کل اقتصاد و در بخش صنعت کشور در خرداد ماه ۱۴۰۴ نسبت به ماه قبل آن نه تنها کاهش یافته بلکه شدت آن بیشتر شده و وضعیت به مراتب بدتر را نشان می‌دهد به طوری که یکی از کمترین مقادیر خود را به ثبت رسانده است، به خصوص این که طی خرداد ماه شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش کل اقتصاد و بخش صنعت در هر پنج مؤلفه اصلی آن با کاهش قابل توجهی روبرو بوده‌اند. کاهش همزمان همه مؤلفه‌های ذیل آن‌ها وضعیت مناسبی را پیش روی کل اقتصاد ترسیم نمی‌کند و نگرانی‌ها نسبت به روند یاد شده و انتظاراتی که فعالان اقتصادی اظهار داشتند را افزایش داده است. با توجه به تداوم قطعی انرژی و آب واحدهای اقتصادی و تجاری، تحمیل جنگ دوازده روزه و نااطمینانی شکل گرفته برای صاحبان کسب‌وکار و سخت‌گیری تعهدات ارزی و نظایر آن، رقم این شاخص را به یکی از کمترین مقادیر در سری زمانی خود طی سال‌های اخیر به ثبت رسانده است. نتایج شامخ گویای این واقعیت است که علاوه بر مشکلات موجود در دو سوی عرضه و تقاضا، فضای کلی صنعت و اقتصاد نیز با نااطمینانی‌های فزاینده‌ای مواجه است و همگی موجب کاهش انگیزه سرمایه‌گذاری و افزایش تردید در میان تولیدکنندگان و صادرکنندگان و افزایش تعدیل نیروی انسانی موجود در واحدهای اقتصادی شده‌اند. این موضوع نیازمند توجه بیشتر دولت به دلایل کاهش سرمایه‌گذاری واقعی در دهه اخیر است و نتایج این نظرسنجی‌ها با روند داده‌های نهادهای آماری کشور سازگاری دارد. لذا برای مهار این وضعیت، اقداماتی نظیر حمایت موثر از واحدهای اقتصادی و صنعتی موثر در زنجیره تامین، مدیریت کمبود انرژی، تسهیل در تامین مواد اولیه، بازنگری در سیاست‌های ارزی، حمایت از تقاضای داخلی و تحرک تقاضا برای خرید برخی از اقلام تولید داخل در شرایط اضطرار، در افق حداقل یکساله، ضروری به نظر می‌رسد.

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

شامخ ترکیبی کل اقتصاد

تعدیل فصلی نشده: ۳۷/۷ تعدیل فصلی شده: ۴۲/۹

گزارش دوره شصت و نهم طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد – خرداد ۱۴۰۴

- ✓ شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در خرداد ماه سال ۱۴۰۴ کاهش یافته و وضعیت به مراتب بدتر را نشان می‌دهد به طوری که پس از تعدیل فصلی معادل ۴۲/۹ برآورد شده است. این شاخص یکی از کمترین مقادیر در سری زمانی خود و کمترین مقدار ۶۲ ماهه خود را از اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.
- ✓ میزان سفارشات جدید مشتریان در خرداد ماه کمترین مقدار ۶۳ ماهه خود را از فروردین ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.
- ✓ موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده در خرداد ماه برای پانزدهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. شدت کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل بیشتر بوده است.
- ✓ میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی در خرداد ماه با ثبت یکی از کمترین مقادیر خود کمترین مقدار ۶۳ ماهه خود را از فروردین ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.
- ✓ قیمت مواد اولیه و لوازم خریداری شده در خرداد ماه نسبت به ماه قبل افزایش یافته و بیشترین مقدار چهار ماه اخیر را به ثبت رسانده است.
- ✓ میزان صادرات کالا یا خدمات در خرداد ماه برای چهاردهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. شدت کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل اندکی کمتر بوده است.
- ✓ میزان فروش کالاها و خدمات در خرداد ماه کمترین مقدار ۳۲ ماهه خود را از آبان ماه ۱۴۰۱ به ثبت رسانده است.

شامخ بخش صنعت

تعدیل فصلی نشده: ۳۶/۵ تعدیل فصلی شده: ۴۲/۱

گزارش دوره هشتاد و یکم طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت – خرداد ۱۴۰۴

- ✓ شاخص مدیران خرید بخش صنعت در خرداد ماه پس از تعدیل فصلی معادل ۴۲/۱ برآورد شده است. شاخص در این ماه کمترین مقدار خود را در سری زمانی نظرسنجی (از ابتدای شروع طرح در مهر ماه ۱۳۹۷) به ثبت رسانده است.
- ✓ مقدار تولید محصولات در خرداد ماه معادل ۳۴/۸ محاسبه شده است که کمترین مقدار برای این شاخص از ابتدای شروع طرح است.
- ✓ میزان سفارشات جدید مشتریان در خرداد ماه برای دوازدهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. شدت کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل بیشتر بوده است.
- ✓ سرعت انجام و تحویل سفارشات در خرداد ماه کمترین مقدار ۶۳ ماهه خود را از اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.
- ✓ موجودی مواد اولیه خریداری شده در خرداد ماه کمترین مقدار ۷۶ ماهه خود را از اسفند ماه ۱۳۹۷ به ثبت رسانده است.
- ✓ میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی در خرداد ماه برای هشتمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. شدت کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل بیشتر بوده است.
- ✓ قیمت خرید مواد اولیه در خرداد ماه نسبت به ماه قبل اندکی افزایش یافته و بیشترین مقدار ۳ ماه اخیر را به ثبت رسانده است.
- ✓ میزان فروش محصولات در خرداد ماه کمترین مقدار ۶۳ ماهه خود را از فروردین ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.
- ✓ میزان صادرات کالا در خرداد ماه کمترین مقدار ۶۲ ماهه خود را از اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.

شاخص مدیران خرید ترکیبی کل اقتصاد

شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد می‌تواند معیاری برای نشان دادن شرایط کلی کسب‌وکار کشور محسوب شود چرا که نگاه و انتظارات فعالان اقتصادی و تجاری کشور را در شرایط موجود نشان می‌دهد. براساس آخرین نظرسنجی انجام شده اتاق ایران در خردادماه سال ۱۴۰۴، شاخص مدیران خرید کل اقتصاد ایران، با کاهش قابل توجهی همراه بوده و وضعیت بدتری را به تصویر کشانده است. با توجه به تداوم قطعی انرژی و آب واحدهای اقتصادی و تجاری، تحمیل جنگ دوازده روزه و نااطمینانی شکل گرفته برای صاحبان کسب‌وکار، این شاخص یکی از کمترین مقادیر را در سری زمانی خود طی سال‌های اخیر به ثبت رسانده است. شاخص مذکور برای خرداد ماه معادل ۴۲/۹ (شاخص به سمت ۱۰۰ مطلوب و به سمت صفر نامطلوب) برآورد شده و حاکی از آن است که وضعیت کسب‌وکارها در این ماه برای پانزدهمین ماه متوالی، روندی کاهشی را طی کرده است. کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل به میزان قابل توجهی بیشتر گزارش شده است. نکته قابل توجه این که این شاخص در خرداد ماه تحت تأثیر روند کاهشی هر پنج مؤلفه اصلی ذیل خود قرار گرفته است و کاهش همزمان همه این مؤلفه‌ها وضعیت مناسبی را پیش روی کل اقتصاد ترسیم نمی‌کند.

شاخص میزان تولید محصول یا ارائه خدمات در خرداد ماه سال جاری معادل ۴۵/۵ محاسبه شده است. مقدار این شاخص برای پانزدهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته و شدت کاهش نسبت به ماه قبل بیشتر بوده است. در این ماه تداوم روند قطعی‌های مکرر برق صنایع و واحدهای تولیدی، منجر به توقف تولید، افزایش هزینه‌های بنگاه‌ها و اختلال در فرایند کسب‌وکار شده است. علاوه بر این، موانع موجود در تأمین مواد اولیه از مشکلات گمرکی تا تأمین مالی و ارز باعث شده تا بسیاری از کسب‌وکارها در دسترسی به نهاده‌های مورد نیاز خود با مشکل مواجه شوند. همچنین کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان از یک سو و عدم اطمینان به آینده به علت بی‌ثباتی‌های اقتصادی و تنش‌های ژئوپلیتیکی از سوی دیگر باعث شده تا بسیاری از مشتریان در تصمیم‌گیری‌های خود برای خرید با احتیاط بیشتری عمل کنند که در مجموع موجب تداوم تقاضای ضعیف آن‌ها شده و فعالیت بسیاری از کسب‌وکارها را با روندی کاهشی مواجه کرده است.

در خرداد ماه سال جاری **میزان سفارشات جدید مشتریان** با سریعترین سرعت در ۶۳ ماهه گذشته از فروردین ماه ۱۳۹۹ کاهش یافت و باعث شد تا صاحبان صنایع و واحدهای تولیدی فعالیت و تولید خود را کاهش دهند. افت شدید شاخص به طور مستقیم ناشی از ضعف در تقاضا است. در این ماه، علاوه بر کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان به دنبال تورم بالا و رشد هزینه‌ها، تنش‌های ایجاد شده به علت جنگ دوازده روزه اخیر نیز بی‌ثباتی و عدم اطمینان نسبت به آینده را تقویت کرده و منجر به کاهش تقاضا شده است.

در بخش تقاضای خارجی نیز میزان صادرات کالا یا خدمات در خرداد ماه برای چهاردهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. هرچند شدت کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل اندکی کمتر بوده است. از یک سو نوسانات نرخ ارز و فشارهای تورمی بر نهاده‌های تولید و از سوی دیگر رفع تعهد ارزی به عنوان مانعی جدی در مسیر صادرات تبدیل شده است. براین اساس افت تقاضای داخلی و کاهش صادرات منجر به کاهش فروش در این ماه شده است. به طوری که میزان فروش کالاها و خدمات در خرداد ماه کمترین مقدار ۳۲ ماهه خود را از آبان ماه ۱۴۰۱ به ثبت رسانده است. به گفته تولیدکنندگان، عدم قطعیت اقتصادی، ریسک‌های بالا و کاهش تقاضای مشتریان، مانع از توسعه فروش یا فروش جدید در سطح داخلی و خارجی شده است.

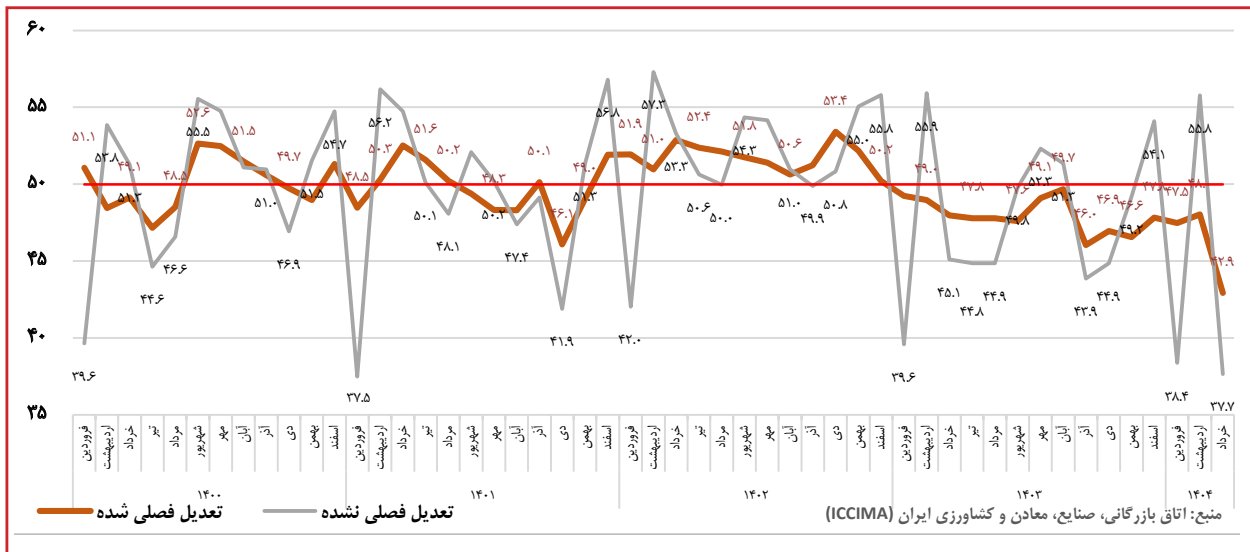
در خرداد ماه **موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده** برای پانزدهمین ماه متوالی کمتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. شدت کاهش در این ماه نسبت به ماه قبل بیشتر بوده است. تداوم مشکلات در تأمین نهاده‌ها (ناشی از محدودیت در تأمین و تخصیص ارز، مشکلات تأمین مالی و موانع گمرکی)، تأمین مواد اولیه وارداتی واحدهای اقتصادی را با مشکل روبرو کرده است و با ایجاد اختلال در فرآیند واردات، بسیاری از کسب و کارها را در تأمین نهاده‌های اساسی دچار مشکل کرده است.

شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی به شدت کاهش داشته است و برای هشتمین ماه متوالی کاهشی بوده است. به طوری که دومین کمترین مقدار خود را در سری زمانی نظرسنجی به ثبت رسانده است.

تداوم کاهش در فعالیت‌ها و تشدید بحران‌های کسب‌وکارها (قطعی‌های برق، افزایش قیمت مواد اولیه و مشکل تأمین آن)، رشد هزینه‌های تولید و کاهش تولید را به همراه داشته است. در عین حال بحران افزایش ریسک‌های سیاسی و افزایش تنش‌ها، که با کاهش شدیدتر در سفارشات مشتریان همراه بوده است، فشار مضاعفی را بر منابع مالی شرکت‌ها وارد کرده است. از طرفی نبود چشم‌انداز مثبت، بسیاری از شرکت‌ها و واحدهای اقتصادی به خصوص واحدهایی که ارتباط مستقیمی با دولت و یا شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی ندارند را در آستانه تعطیلی قرار داده است به طوری که بسیاری از بنگاه‌ها در پرداخت حقوق و دستمزد کارکنان خود با مشکل روبرو شده‌اند. تداوم این روند احتمال تعدیل نیروی انسانی در این واحدها را در پی خواهد داشت.

نمودار ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد

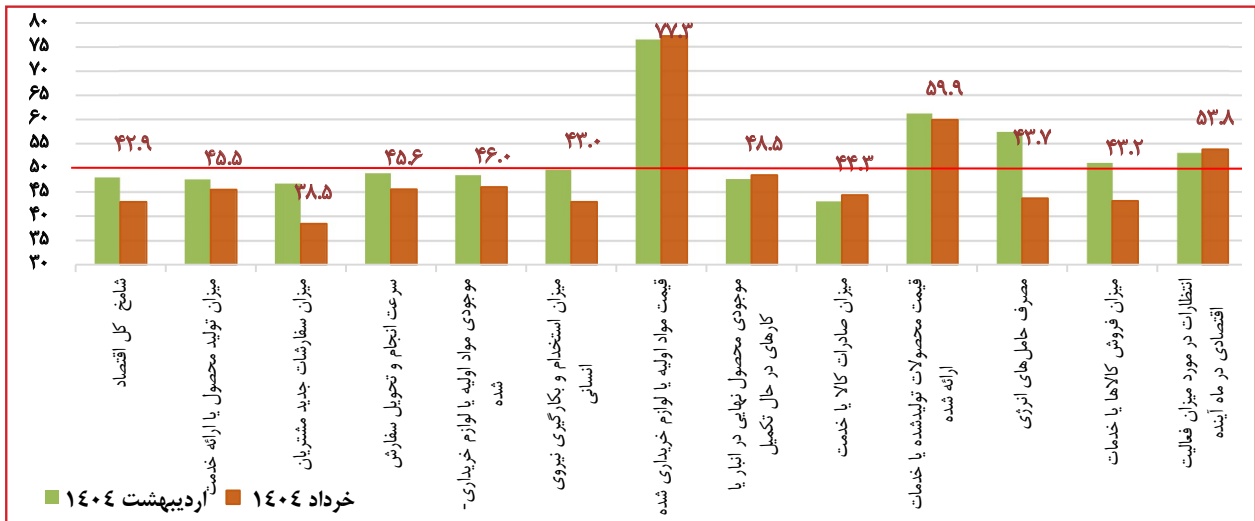

جدول ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۴

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص	
خرداد ۱۴۰۴	اردیبهشت ۱۴۰۴	خرداد ۱۴۰۴	اردیبهشت ۱۴۰۴		
۴۲/۹	۴۸/۰	۳۷/۷	۵۵/۸	شاخص کل اقتصاد	مولفه‌های اصلی
۴۵/۵	۴۷/۶	۴۰/۵	۵۶/۹	میزان تولید محصول یا ارائه خدمت	
۳۸/۵	۴۶/۷	۳۳/۳	۵۶/۹	میزان سفارشات جدید مشتریان	
۴۵/۶	۴۸/۹	۳۷/۳	۵۲/۹	سرعت انجام و تحویل سفارش	
۴۶/۰	۴۸/۵	۴۱/۰	۵۳/۲	موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	
۴۳/۰	۴۹/۶	۳۹/۳	۵۶/۱	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	
۷۷/۳	۷۶/۵	۷۷/۳	۷۶/۵	قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	مولفه‌های کمکی
۴۸/۵	۴۷/۷	۴۹/۹	۴۷/۶	موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل	
۴۴/۳	۴۳/۱	۳۹/۴	۴۲/۵	میزان صادرات کالا یا خدمات	
۵۹/۹	۶۱/۲	۵۹/۹	۶۱/۲	قیمت محصولات تولید شده و خدمات ارائه شده	
۴۳/۷	۵۷/۴	۴۶/۵	۶۲/۴	مصرف حامل‌های انرژی	
۴۳/۲	۵۱/۰	۳۷/۳	۶۳/۵	میزان فروش کالاها یا خدمات	
۵۳/۸	۵۳/۱	۵۴/۳	۵۵/۵	انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اردیبهشت و خرداد ۱۴۰۴

نمودار ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۴، تعدیل فصلی شده

شاخص مدیران خرید در بخش صنعت

در ذیل کل اقتصاد بخش صنعت نمایی بهتر و بارزتر برای شاخص مدیران خرید را نشان می‌دهد. بر اساس داده‌های حاصل از نظرسنجی به دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید بخش صنعت ایران که تعدیل شده‌است در خردادماه همانند شامخ کل اقتصاد روند کاهشی بوده و عدد ۴۲/۱ کمترین مقدار خود را در سری زمانی نظرسنجی به ثبت رسانده‌است (از ابتدای شروع طرح در مهر ماه ۱۳۹۷). نکته قابل توجه این که کاهش شاخص مذکور در خرداد ماه تحت تأثیر روند کاهشی هر پنج مؤلفه اصلی خود بوده است.

شاخص مقدار تولید محصولات در خرداد ماه معادل ۳۴/۸ محاسبه شده‌است که در این دوره شاخص، کمترین مقدار خود را در سری نظرسنجی به ثبت رسانده‌است. تشدید کاهش سفارشات جدید و شرایط سیاسی نامشخص، تولیدکنندگان را به کاهش تولید در پایان سه‌ماهه اول سال سوق داده‌است. تداوم و تشدید مشکلات بخش صنعت از جمله قطعی برق و تأمین مواد اولیه (به علت مشکلات گمرکی، تأمین مالی و تأخیر در تخصیص ارز)، به علاوه افزایش ریسک‌های و نا اطمینانی‌های ناشی از شروع جنگ و به تبع آن تشدید تقاضای محدود مشتریان در بسیاری از صنایع تأثیر منفی گذاشته‌است.

بررسی این شاخص در زیر بخش‌های مختلف بخش صنعت نشان می‌دهد که از بین ۱۲ رشته فعالیت صنعتی، در ۱۱ رشته فعالیت صنعتی کمتر از ۵۰ بوده‌است و حاکی از آن است که کاهش تولید در این ماه به‌عنوان یک مسئله فراگیر در بخش صنعت است. قابل ذکر است که برخی از واحدهای صنعتی همچنان انتظارات منفی نسبت به تولید در تیرماه دارند و برخی صنایع، تداوم در کاهش تولید را پیش بینی می‌کنند. بدین ترتیب کاهش شاخص صنعتی در ماه‌های آینده دور از انتظار نخواهد بود و انتظار می‌رود که دولت نسبت به بررسی دقیق‌تر موضوع و جلوگیری از تشدید کاهش شاخص تولیدات صنعتی اقدام عاجل و فوری را دنبال کند.

میزان سفارشات جدید مشتریان در خرداد ماه برای دوازدهمین ماه متوالی کاهشی است و سرعت بیشتری نسبت به ماه قبل کاهش داشته به طوری که کمترین مقدار ۴۷ دوره خود را از مرداد ۱۴۰۰ به ثبت رسانده‌است. جنگ دوازده روزه و به دنبال آن نااطمینانی‌های سیاسی گسترده نسبت به آینده به دنبال تورم فزاینده و افت قدرت خرید مصرف‌کنندگان که طی ماه‌ها ادامه یافته‌است، باعث شده تقاضای مشتریان برای بسیاری از صنایع محدودتر و کم رونق‌تر باشد. این موضوع نگرانی‌هایی را در خصوص افزایش هزینه‌ها به وجود آورده است و این امر منجر به کاهش هزینه‌های غیرضروری توسط آن‌ها شده‌است.

کاهش فروش خارجی و کاهش میزان صادرات نیز عامل دیگری است که به کاهش سفارشات دامن زده‌است. به طوریکه شاخص میزان صادرات کالا در خرداد ماه کمترین مقدار ۶۲ ماهه خود را از اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده‌است. بی‌ثباتی شرایط سیاسی کشور و موانع داخلی بر سر راه تولید بر فروش صادراتی شرکت‌ها نیز تأثیر گذاشته‌است.

موجودی مواد اولیه خریداری شده صنایع در خرداد ماه سال جاری کمترین مقدار ۷۶ ماهه خود را از بهمن ماه ۱۳۹۷ به ثبت رسانده‌است. این افت عمدتاً ناشی از اختلال در فرآیند تأمین مواد اولیه بوده که تحت تأثیر عواملی چون محدودیت تأمین و تخصیص به موقع ارز برای واردات مواد اولیه مورد نیاز صنایع، محدودیت در دسترسی به منابع مالی، نوسانات شدید نرخ ارز و فشارهای قیمتی و موانع ترخیص کالا از گمرک بروز کرده‌است و ظرفیت تأمین مواد اولیه را به‌طور قابل توجهی محدود کرده‌است.

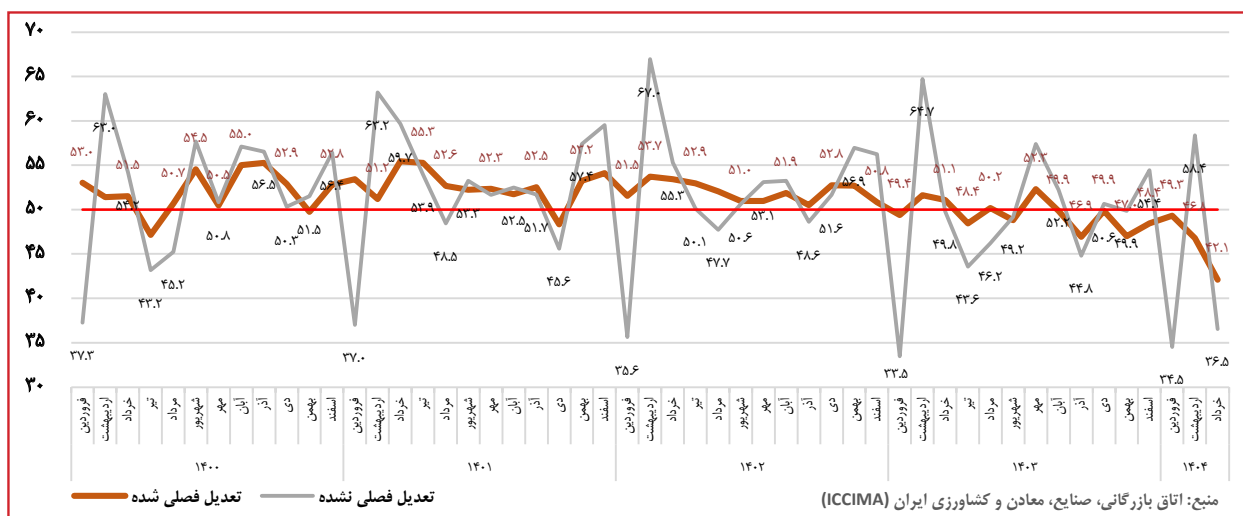
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی در بخش صنعت طی هفتاد و هفت دوره گذشته سومین کمترین مقدار خود را در سری زمانی نظرسنجی به ثبت رسانده‌است. بکارگیری نیروی انسانی در واحدهای صنعتی به شدت محدود شده است. همزمان با تداوم قطعی برق و گاز،

کمیبود منابع مالی در تأمین مواد اولیه و افزایش تنش‌های سیاسی تقاضای مشتریان محدودتر شده است که به تبع آن منجر به کاهش تولید بسیاری از بنگاه‌های صنعتی (که در تأمین هزینه‌های خود با فشار مضاعفی روبرو هستند) موجب گردیده سطح استخدام نیروی انسانی این واحدها کاسته شود.

میزان فروش محصولات در خرداد ماه کمترین مقدار ۶۳ ماهه خود را از فروردین ماه ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است. از یک سو با کاهش تقاضای داخلی ناشی از تنش‌های ژئوپلیتیک و نااطمینانی‌های موجود در فضای اقتصادی و سیاسی و همچنین تداوم تورم مزمن و افت قدرت خرید مصرف‌کنندگان، منجر به کاهش قابل توجه سفارشات مشتریان شده است.

از سوی دیگر در بخش فروش خارجی در شرایطی که بسیاری از شرکت‌ها با کمبود نقدینگی و منابع مالی نیز روبه‌رو هستند مشکلات مربوط به رفع تعهد ارزی نیز مسیر صادرات را برای بنگاه‌ها را دشوارتر کرده و فرصت فروش در بازارهای خارجی را محدود ساخته است.

نمودار ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت

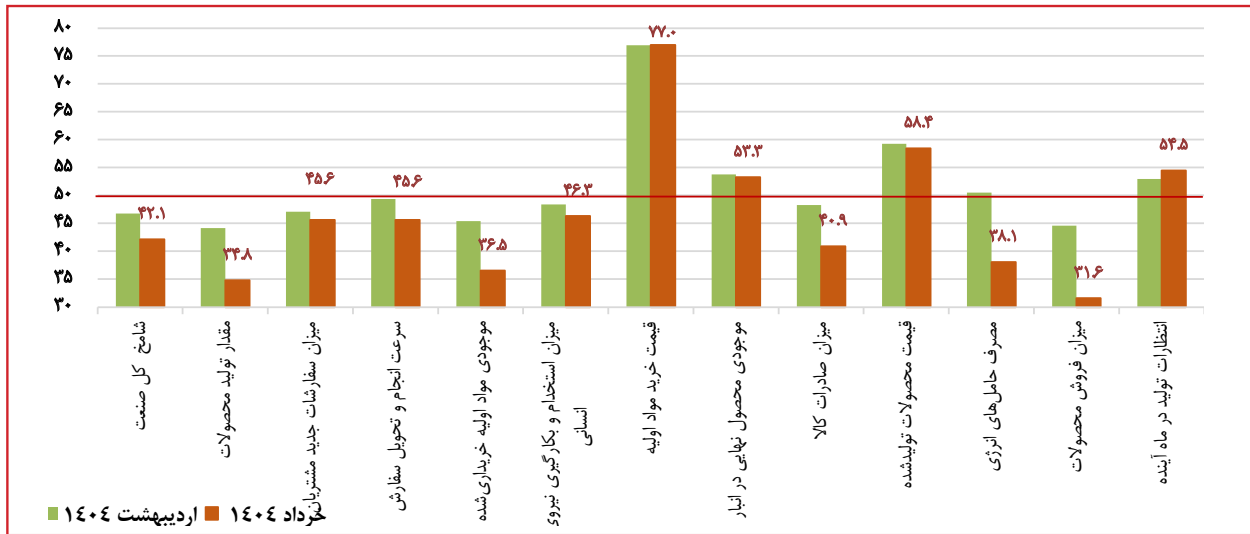

جدول ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۴

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص		
۱۴۰۴ خرداد	اردیبهشت ۱۴۰۴	۱۴۰۴ خرداد	اردیبهشت ۱۴۰۴			
۴۲/۱	۴۶/۸	۳۶/۵	۵۸/۴	شامخ کل صنعت	مولفه‌های اصلی	
۳۴/۸	۴۴/۱	۳۱/۳	۶۳/۵			مقدار تولید محصولات
۴۵/۶	۴۷/۱	۳۴/۰	۶۱/۲			میزان سفارشات جدید مشتریان
۴۵/۶	۴۹/۳	۴۳/۴	۵۷/۹			سرعت انجام و تحویل سفارش
۳۶/۵	۴۵/۴	۳۴/۶	۵۰/۷			موجودی مواد اولیه خریداری شده
۴۶/۳	۴۸/۴	۴۲/۸	۵۱/۹			میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی
۷۷/۰	۷۶/۹	۷۷/۶	۷۴/۵	قیمت خرید مواد اولیه	مولفه‌های کمکی	
۵۳/۳	۵۳/۸	۵۳/۸	۵۵/۲	موجودی محصول نهایی در انبار		
۴۰/۹	۴۸/۳	۴۲/۰	۵۱/۰	میزان صادرات کالا		
۵۸/۴	۵۹/۳	۵۸/۴	۵۹/۳	قیمت محصولات تولید شده		
۳۸/۱	۵۰/۵	۴۱/۸	۶۲/۷	مصرف حامل‌های انرژی		
۳۱/۶	۴۴/۶	۲۹/۰	۶۳/۶	میزان فروش محصولات		
۵۴/۵	۵۲/۹	۵۴/۲	۵۶/۵	انتظارات تولید در ماه آینده		

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اردیبهشت و خرداد ۱۴۰۴

نمودار ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۴، تعدیل فصلی شده

جدول ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی نشده، خرداد ۱۴۰۴

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب/ کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۴۰/۱	۳۲/۵	۲۱/۷	۳۶/۰	۳۹/۶	۳۱/۴	۴۰/۲	۵۳/۰	۳۴/۶	۳۷/۱	۲۴/۶	۲۶/۵
مقدار تولید محصولات	۳۴/۵	۳۱/۳	۱۹/۲	۳۸/۵	۳۰/۸	۲۵/۷	۳۶/۴	۵۴/۵	۲۳/۴	۳۴/۲	۱۴/۶	۳۰/۰
میزان سفارشات جدید	۳۹/۷	۳۷/۵	۱۱/۵	۲۶/۹	۳۴/۶	۲۵/۷	۲۷/۳	۵۴/۵	۳۴/۴	۳۱/۶	۲۰/۸	۵۰/۰
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۳/۱	۳۱/۳	۲۳/۱	۵۰/۰	۵۳/۸	۳۷/۸	۵۰/۰	۵۹/۱	۴۳/۸	۵۰/۰	۲۲/۹	۴۰/۰
موجودی مواد اولیه	۳۷/۹	۱۲/۵	۳۸/۵	۳۰/۸	۴۲/۳	۲۷/۰	۳۶/۴	۵۰/۰	۳۴/۴	۴۲/۱	۲۹/۲	۲۰/۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۶/۶	۳۷/۵	۳۰/۸	۳۸/۵	۴۶/۲	۴۴/۶	۵۹/۱	۴۵/۵	۴۲/۲	۳۶/۸	۴۱/۷	۳۰/۰
قیمت خرید مواد اولیه	۸۷/۹	۸۱/۳	۶۹/۲	۷۶/۹	۸۰/۸	۸۱/۱	۶۸/۲	۷۷/۳	۷۳/۴	۷۱/۱	۷۵/۰	۶۰/۰
موجودی محصول (انبار)	۵۵/۲	۵۰/۰	۶۱/۵	۳۴/۶	۳۸/۵	۴۷/۳	۶۳/۶	۶۸/۲	۵۷/۸	۶۳/۲	۴۳/۸	۵۰/۰
میزان صادرات کالا	۳۷/۹	۴۳/۸	۳۰/۸	۴۲/۳	۳۰/۸	۴۱/۹	۴۵/۵	۵۰/۰	۳۹/۱	۵۲/۶	۴۱/۷	۴۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۳/۸	۶۸/۸	۶۱/۵	۵۷/۷	۶۹/۲	۵۹/۵	۵۰/۰	۶۸/۲	۵۱/۶	۵۲/۶	۵۲/۱	۵۰/۰
مصرف حامل‌های انرژی	۴۳/۱	۳۷/۵	۲۶/۹	۵۷/۷	۴۶/۲	۳۶/۵	۵۰/۰	۵۴/۵	۳۷/۵	۴۲/۱	۲۲/۹	۵۰/۰
میزان فروش محصولات	۲۹/۳	۳۱/۳	۱۵/۴	۲۶/۹	۳۸/۵	۲۴/۳	۲۲/۷	۴۰/۹	۲۹/۷	۲۶/۳	۲۰/۸	۵۰/۰
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۶/۹	۵۶/۳	۴۲/۳	۴۶/۲	۶۱/۵	۵۶/۸	۶۸/۲	۷۲/۷	۷۲/۷	۵۲/۶	۳۱/۳	۵۰/۰

جدول ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی شده، خرداد ۱۴۰۴

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۴۰/۰	۳۳/۶	۲۱/۳	۴۱/۷	۴۰/۶	۳۴/۶	۴۲/۱	۵۱/۰	۳۴/۹	۳۴/۵	۲۷/۶	۳۸/۳
مقدار تولید محصولات	۳۴/۹	۳۲/۰	۱۵/۰	۴۶/۰	۳۳/۵	۳۱/۰	۳۵/۹	۵۱/۵	۲۴/۸	۲۸/۴	۱۹/۴	۳۱/۹
میزان سفارشات جدید	۴۰/۹	۳۵/۲	۱۲/۲	۳۵/۲	۳۵/۲	۲۸/۳	۲۹/۷	۴۹/۹	۳۴/۶	۲۸/۰	۲۳/۴	۵۲/۹
سرعت انجام و تحویل سفارش	۴۵/۹	۴۱/۹	۲۶/۳	۵۷/۰	۵۳/۵	۴۱/۲	۵۰/۰	۶۰/۸	۴۵/۰	۵۳/۸	۲۹/۶	۴۳/۱
موجودی مواد اولیه	۳۵/۳	۱۲/۵	۳۸/۵	۴۲/۷	۴۴/۹	۳۳/۷	۴۸/۵	۵۰/۰	۳۴/۰	۴۲/۹	۲۹/۲	۲۰/۰
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۳/۰	۳۷/۵	۳۰/۸	۳۴/۱	۴۶/۰	۴۴/۱	۵۹/۱	۴۵/۵	۴۱/۰	۳۳/۴	۴۱/۷	۳۰/۰
قیمت خرید مواد اولیه	۸۷/۹	۸۱/۳	۶۹/۲	۷۶/۹	۸۰/۸	۷۸/۴	۶۸/۲	۷۷/۳	۷۴/۹	۷۵/۴	۷۵/۰	۶۰/۰
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۲/۲	۵۰/۰	۶۱/۵	۳۳/۱	۳۸/۵	۴۷/۳	۶۳/۶	۶۸/۲	۵۹/۱	۶۳/۲	۴۴/۳	۵۰/۸
میزان صادرات کالا	۴۵/۷	۴۴/۰	۳۴/۳	۴۰/۷	۳۰/۶	۴۰/۶	۴۷/۵	۵۰/۰	۳۸/۵	۴۹/۳	۴۰/۹	۳۸/۱
قیمت محصولات تولیدشده	۵۹/۱	۶۶/۸	۶۱/۵	۵۷/۷	۶۹/۲	۵۹/۵	۵۰/۰	۶۸/۲	۶۱/۲	۵۲/۶	۵۲/۱	۴۸/۳
مصرف حامل‌های انرژی	۴۳/۴	۳۵/۷	۲۵/۰	۵۳/۹	۴۵/۴	۳۹/۲	۴۷/۱	۴۸/۳	۳۴/۸	۳۲/۷	۲۱/۲	۴۳/۲
میزان فروش محصولات	۳۱/۳	۳۵/۶	۹/۴	۳۲/۷	۳۹/۴	۲۷/۱	۲۹/۳	۳۵/۶	۲۷/۴	۲۲/۰	۲۰/۰	۵۰/۸
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۷/۴	۵۸/۸	۴۲/۸	۴۷/۳	۵۵/۳	۵۵/۶	۶۳/۷	۶۷/۶	۵۲/۳	۵۵/۲	۳۱/۷	۵۳/۳

جمع‌بندی کلی

شاخص مدیران خرید (شامخ) در بخش کل اقتصاد و در بخش صنعت کشور در خرداد ماه ۱۴۰۴، کاهش یافته و وضعیت به مراتب بدتر را نشان می‌دهد به طوری که یکی از کمترین مقادیر خود را به ثبت رسانده است. به خصوص این که طی این ماه شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در هر پنج مؤلفه اصلی آن با کاهش قابل توجهی روبرو بوده‌اند و نگرانی‌ها نسبت به روند یاد شده و انتظاراتی که فعالان اقتصادی اظهار داشتند را افزایش داده است.

کمبودهای تامین انرژی برای فعال بودن واحدهای اقتصادی و صنعتی، تشدید ریسک‌ها و نااطمینانی‌های موجود در فضای کلان اقتصادی و سیاسی کشور و نظایر آن باعث شد تا تقاضای مشتریان به میزان قابل توجهی کاهش یابد تا جایی که در این دوره شاخص میزان تولید در بخش صنعت کمترین مقدار خود را در تاریخ نظرسنجی به ثبت برساند. در نتیجه شرکت‌ها با افت شدید در فروش روبرو باشند در عین حال به دلیل موانع موجود بر سر راه صادرات غیرنفتی از قبیل پیچیدگی‌های مرتبط با رفع تعهد ارزی، میزان فروش صادراتی شرکت‌ها نیز با کاهش همراه بوده است.

از سوی دیگر شرکت‌های تولیدی که در بخش عرضه با محدودیت‌های انرژی و دسترسی به مواد اولیه (به علت تأخیر در فرآیندهای گمرکی، کندی در تخصیص ارز)، افزایش قیمت‌ها و مشکلات تأمین مالی روبرو بوده‌اند اختلال در فرآیند تولید و کاهش در میزان

شاخص تولید را به کمترین مقدار طی سری زمانی خود گزارش کرده‌اند. که در نهایت منجر به کاهش ظرفیت خطوط تولید و فروش شده‌است. در چنین شرایطی، امکان برنامه‌ریزی پایدار تولید برای بسیاری از بنگاه‌ها محدود شده و برخی را به تعدیل در نیروی کار یا حتی توقف موقت تولید سوق داده‌است.

تداوم نااطمینانی‌ها و بحران‌های قبلی به دنبال بالارفتن ریسک‌های کنونی باعث شده تا شرکت‌ها با نبود چشم‌انداز روشن، امکان برنامه‌ریزی برای آینده را دشوار کرده و تاب‌آوری کسب و کارها به شدت کاهش یافته و بسیاری در آستانه تعطیلی قرار گیرند.

نتایج این شاخص‌ها گویای این واقعیت است که علاوه بر مشکلات موجود در دو سوی عرضه و تقاضا، فضای کلی صنعت و اقتصاد نیز با نااطمینانی‌های فزاینده‌ای مواجه است. ریسک‌های ژئوپولیتیک، نبود دورنمای شفاف در سیاست‌های ارزی و بی‌ثباتی تصمیم‌گیری در حوزه سیاست‌گذاری اقتصادی، همگی موجب کاهش انگیزه سرمایه‌گذاری و افزایش تردید در میان تولیدکنندگان و صادرکنندگان شده‌اند. این موضوع نیازمند توجه بیشتر دولت به دلایل کاهش سرمایه‌گذاری واقعی در دهه اخیر است و این نظرسنجی‌ها با داده‌های مرکز آمار ایران و بانک مرکزی ایران همخوانی دارد.

در صورت عدم اصلاح شرایط کنونی و یا توجه ویژه به آنها، تداوم این روند می‌تواند به رکود عمیق‌تر و تعطیلی و یا کاهش تولید برخی از بنگاه‌ها طی ماه‌های آینده منجر شود. برای مهار این وضعیت، اقداماتی نظیر حمایت موثر از واحدهای اقتصادی و صنعتی موثر در زنجیره تامین، مدیریت کمبود انرژی، تسهیل در تامین مواد اولیه، بازنگری در سیاست‌های ارزی، حمایت از تقاضای داخلی و تحرک تقاضا برای خرید برخی از اقلام تولید داخل در شرایط اضطرار، در افق حداقل یکساله ضروری به نظر می‌رسد.

چالش‌ها و رهیافت‌ها از دید برخی از فعالان اقتصادی در خرداد ۱۴۰۴

- ✓ تداوم قطعی‌های گسترده برق و گاز همچنان به عنوان یکی از موانع اصلی است که منجر به کاهش فعالیت در بسیاری از شرکت‌های تولیدی شده‌است. بسیاری بدون اطلاع قبلی است و باعث خسارت به دستگاه‌ها و ابزارآلات صنعتی به خصوص واحدهای کوچک و متوسط شده است. لذا اولویت بندی تامین انرژی برای واحدهای اقتصادی و صنعتی از سوی دولت می‌تواند نگرانی‌ها را در ماه‌های آینده به خصوص در سایه جنگ به حداقل برساند.
- ✓ در خرداد ماه افزایش قیمت مواد اولیه و کمبود آن، بسیاری از واحدهای تولیدی را در تأمین نهاده‌های مورد نیاز خود با مشکل روبرو کرده‌است. لذا نیازمند نظارت موثر و رصد واقعی نهادهای دولتی به خصوص سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان است.
- ✓ در شرایطی که صنایع به دلیل نوسانات ارزی و فشارهای قیمتی با مشکل در تأمین مواد اولیه مواجه شده‌اند، عدم تخصیص به موقع ارز، همراه با موانع بسیار در فرایندهای گمرکی، تأمین به موقع مواد اولیه را با چالش‌های جدی روبرو کرده‌است. لذا استفاده از ظرفیت بهینه مرکز مبادله ارز و طلای بانک مرکزی برای واحدهای اقتصادی واردکننده که در شرایط موجود می‌توانند زنجیره تامین را مورد تاکید قرار دهند ضروری است.
- ✓ کاهش قدرت خرید و نبود نقدینگی در بازار منجر به کاهش تقاضا و سفارشات مشتریان شده و تولیدکنندگان را با کاهش فروش و اختلال در برنامه‌ریزی برای تولید مواجه کرده‌است. بنابراین، اعمال سیاست‌های مالی و شبکه‌ای تخفیف و کنترل قیمت محصولات داخلی از سوی بانک مرکزی، وزارت صمت و اتحادیه‌ها و صنوف می‌تواند مصرف‌کنندگان را به سمت تقاضای محصولات یاد شده بیشتر سوق دهد.
- ✓ الزام به رفع تعهد ارزی، موانعی برای صادرکنندگان ایجاد کرده‌است. فعالان اقتصادی معتقدند در شرایطی خاص مانند وقوع جنگ یا سایه جنگ و یا بروز مشکلات گمرکی، انتظار می‌رود مهلت زمانی اجرای این تعهدات افزایش یابد. خبرها نشان می‌دهد دولت در این شرایط مصوباتی را ابلاغ نموده است.
- ✓ برخی فعالان اقتصادی معتقدند که به دلیل بی‌ثباتی بازار و مشکلات موجود، تولید کالا صرفه اقتصادی ندارد و ادامه فعالیت کارخانه‌ها منجر به زیان روزانه می‌شود. در صورت تداوم این وضعیت احتمال تعدیل نیرو و تعطیلی بنگاه‌ها طی یک ماه آینده وجود دارد. همچنین، رکود بازار در تیرماه و کاهش فروش نیز پیش‌بینی شده‌است.
- ✓ جنگ دوازده روزه تأثیرات منفی بر عملکرد بسیاری از واحدهای اقتصادی و تجاری داشته‌است. در برخی موارد شرکت‌هایی که مشتریان نیمه دولتی داشته‌اند با مشکل عدم وصول مطالبات روبرو بوده‌اند تعداد اندکی هم دچار خسارت و آسیب به کالاها شده‌اند. بسیاری از شرکت‌ها پیش‌بینی بدتر شدن این شرایط را در تیرماه داشته‌اند. هر چند بسته حمایتی ابلاغی برای واحدهای آسیب دیده از جنگ و یا حمایت از واحدهای اقتصادی که در تامین زنجیره تامین به خصوص کالاهای اساسی نقش دارند کمک کننده در دوره کوتاه مدت می‌باشند ولی حمایت جامع و فراگیر در سطح ملی و منطقه‌ای از بنگاه‌های اقتصادی و تجاری در این شرایط کشور حیاتی خواهد بود.

معرفی طرح شامخ (شاخص مدیران خرید)

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص شامخ برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد. ویژگی‌های این شاخص عبارتند از:

- ✓ داده‌های شامخ به صورت ماهانه در روزهای ابتدایی ماه و پیش از انتشار داده‌های رسمی منتشر می‌شود.
- ✓ شامخ، امکان مقایسه مستقیم بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از طریق تولید داده‌های استاندارد شده را فراهم می‌سازد.
- ✓ داده‌ها در شامخ بر اساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه بر اساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
- ✓ به‌صورت مستمر و دقیق توسط بازارهای مالی، بانک‌های مرکزی، مراکز تصمیم‌گیری اقتصادی و رسانه‌ها در جهان پیگیری می‌شود.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هر یک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان‌دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه‌شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه‌شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه‌شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

برای طراحی پرسشنامه و وزندهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شامخ در اتاق ایران، از رویکردهای بین‌المللی با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۰/۲۵)
۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۰/۳۰)
۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۰/۱۵)
۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۰/۱۰)
۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۰/۲۰)
۶. قیمت خرید مواد اولیه
۷. موجودی محصول نهایی در انبار
۸. میزان صادرات کالا
۹. قیمت محصولات تولیدشده
۱۰. مصرف حامل‌های انرژی
۱۱. میزان فروش محصولات
۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

اهمیت و روش تعدیل فصلی شامخ

تعدیل فصلی یا فصل‌زدایی یک روش آماری برای حذف مولفه فصلی یک سری زمانی است و معمولاً زمانی انجام می‌شود که بخواهیم روند و انحرافات چرخه‌ای از روند یک سری زمانی را مستقل از مؤلفه‌های فصلی آن تحلیل کنیم. مولفه فصلی بخشی از یک سری زمانی است که در آن داده‌ها تغییرات منظم و قابل پیش‌بینی را که منطبق بر فواصل زمانی تقویمی منظم و دارای الگوی تکراری (مانند ماه‌ها یا سال مالی) است، تجربه می‌کنند. به عنوان مثال، میزان تقاضا در ماه اسفند به طور معمول افزایش می‌یابد و در ماه فروردین کاهش می‌یابد. به عنوان یک مثال دیگر، مصرف گاز طبیعی در تابستان کمتر و در زمستان بسیار بیشتر از سایر فصول است. غیر از الگوی فصلی یک سری زمانی می‌تواند شامل مولفه‌های دیگری مانند روند، سیکل‌ها و یا جز اخلاص نیز باشد که می‌توان آنها را نیز توسط روش‌های مربوطه از سری مورد نظر استخراج کرد.

باید توجه داشت که مؤلفه‌های فصلی، از نظر تئوری، هر سال در یک دوره زمانی مشابه با بزرگی آن اتفاق می‌افتند بنابراین در هنگام ردیابی آثار یک سیاست‌گذاری خاص و یا بررسی رخدادهای اقتصادی بر یک سری زمانی، بهتر است مولفه فصلی از سری زمانی حذف شود. هرچه مولفه فصلی در یک سری زمانی قوی‌تر باشد و تغییرات فصلی در آن مشهود باشد، ضرورت تعدیل فصلی آن سری زمانی خصوصاً برای تحلیل دقیق‌تر نتایج سیاستی بیشتر می‌شود.

شواهد تجربی در ایران حاکی از قوی بودن اثرات فصلی در اغلب سری‌های زمانی متغیرهای اقتصادی است. به عنوان نمونه بررسی شاخص شامخ^۱ کل اقتصاد و بخش صنعت نشان می‌دهد که سری‌های زمانی آنها به شدت تحت تاثیر مولفه‌های فصلی است به نحوی که اثرات فصلی موجب شکل‌گیری یک الگوی نسبتاً ثابت در طول این سری‌های زمانی شده است. مطابق شکل زیر، این الگوی تکرار شونده ثابت عموماً شامل یک دوره کاهش شدید در ماه فروردین و به دنبال آن یک افزایش معنادار در ماه اردیبهشت است که در ادامه به یک روند نزولی نسبتاً کند که تا ماه پنجم ادامه می‌یابد تبدیل می‌شود. بروز الگوی تکراری و با ثبات در سری‌های زمانی شامخ^۲ کل اقتصاد و بخش صنعت و برخی از مولفه‌های آنها، نشان از اهمیت تعدیل فصلی این شاخص‌ها دارد. به گونه‌ای که می‌توان چنین نتیجه گرفت که انجام هرگونه تحلیل و مقایسه ماهانه سری‌های زمانی مذکور مستلزم تعدیل فصلی این سری‌های زمانی است. خوشبختانه، در نتیجه استمرار تهیه شامخ و با افزایش طول دوره سری‌های زمانی آن، شناسایی مولفه فصلی این سری‌های زمانی ممکن شده است و بر اساس این امکان، تعدیل فصلی این سری‌های زمانی در دستور کار مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، قرار گرفته است.

با توجه به اهمیت مبحث حذف اثرات فصلی، روشهای مختلف آماری توسط گروه‌ها و نهادهای مختلف جهت تعدیل فصلی یک سری زمانی ارائه شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

روش‌های X-12-ARIMA و X-13-ARIMA که توسط اداره سرشماری آمریکا^۳ توسعه یافته‌اند، روش TRAMO-SEATS که به وسیله بانک مرکزی اسپانیا ارائه شده است؛ روش MoveReg (برای داده‌های هفتگی) که توسط اداره آمار کار آمریکا توسعه یافته است، روش STL (Seasonal and Trend decomposition using Loess) که توسط کیولند و همکاران^۴ (۱۹۹۰) ارائه شده است و رهیافت STAMP که توسط کوپمن و همکاران^۵ توسعه داده شده است. از میان روش‌های فوق X-13-ARIMA و TRAMO-SEATS در حال حاضر رایج‌ترین روش‌های تعدیل فصلی هستند. با این حال برخی مطالعات مقایسه‌ای نشان داده‌اند که اگر چه این دو روش به لحاظ مبنای تئوریک و فیلترهای بکار گرفته شده دارای مشابهت‌هایی هستند، اما به صورت تجربی در مجموع روش دوم بنا به دلایلی همانند ورودی‌های کمتر و قابلیت اعتماد بیشتر فیلترهای نهایی مربوطه در حالت الگوهای ناپایدار فصلی، دارای عملکرد بهتری برای داده‌های مورد بررسی آنها بوده است که از آن جمله می‌توان به مطالعات فیشر^۶ (۱۹۹۵)، پلاناس^۷ (۱۹۹۶)، پلاناس^۸ (۱۹۹۷) و داسی و پلاناس^۹ (۱۹۹۶ و ۱۹۹۷)، هود و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۰)، ناجام و بخارا^{۱۱} (۲۰۰۹)، برسکا^{۱۲} (۲۰۱۴) و ... اشاره کرد. بر این اساس، از فروردین سال ۱۴۰۳، سری‌های زمانی شامخ در چارچوب روش TRAMO-SEATS تعدیل فصلی شده و سری‌های زمانی تعدیل شده مبنای تحلیل روندهای شامخ قرار گرفته‌اند.

۱. شاخص مدیران خرید (PMI)

۲. شاخص مدیران خرید (PMI)

3. United States Census Bureau

4. Cleveland, et al.

5. Koopman, et al.

6. Planas

7. Dosse and Planas

8. Hood, et al.

9. Najam, Bokhari

10. Barska

شامخ در برخی از کشورها در ژوئن ۲۰۲۵

شاخص PMI جهانی بخش صنعت که توسط J.P.Morgan محاسبه می‌شود (PMI جهانی توسط S&P Global و J.P.Morgan همکاری با ISM و IFPSM تهیه می‌شود)، در ماه ژوئن به ۵۰/۳ رسید. این رقم نسبت به ۴۹/۵ در ماه می افزایش داشته و برای نخستین بار در سه ماه اخیر، اندکی بالاتر از محدوده خنثی ۵۰ قرار گرفته است. در همین ماه، سطح تولید جهانی به بالاترین میزان خود در چهار ماه گذشته رسید و رشد آن بیشترین افزایش ماهانه از ژوئن ۲۰۲۲ تاکنون به شمار می‌رود. همچنین، میزان سفارش‌های جدید با بهبود نسبی همراه بود و پس از سه ماه روند کاهشی مجدداً افزایش یافت. در مقابل، اشتغال در بخش صنعت برای یازدهمین ماه متوالی کاهش یافت، اما شدت این کاهش نسبت به ماه‌های قبل کمتر بود. افزایش تولید جهانی عمدتاً تحت تأثیر بازگشت رشد در اقتصادهای بزرگی مانند چین، ایالات متحده و ژاپن اتفاق افتاد. در منطقه یورو نیز تولید همچنان افزایش داشت، گرچه با شتابی کمتر. هند نیز سریع‌ترین نرخ رشد را در میان اقتصادهای مورد بررسی ثبت کرد. در مقابل، کشورهایی مانند بریتانیا، برزیل، مکزیک و روسیه با کاهش در سطح تولید مواجه بودند.

شامخ کل

شامخ صنعت